

Мачек В. П.

Університет імені Франтішека Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка)

ФЕМІНАТИВИ В НАРОДНОРОЗМОВНІЙ МОВІ ЗАКАРПАТСЬКИХ РУСИНІВ 20–30 РР. ХХ СТ. (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ)

Вивчення мовних процесів в окремих історичних областях сучасної України, які перебували у 20–30 рр. ХХ ст. в складі різних державних утворень, дасть змогу відтворити цілісну картину формування західноукраїнського варіанта української літературної мови з урахуванням інтерації слів 'янських і неслов 'янських мов на територіях їхніх тісних взаємних контактів, а також усіх сегментів цього мовного континууму. Стаття присвячена проблемі фемінізації в мові закарпатських русинів 20–30 рр. ХХ ст. Дослідження фемінізувальних процесів у мові жителів історичного Закарпаття здійснено з урахуванням як позамовних чинників, так і мовної ситуації в цьому регіоні, що дало змогу більш повно відтворити місце фемінативів у формуванні західноукраїнського варіанта української літературної мови і становленні її загальнонаціонального стандарту. Формування й функціонування фемінативної підсистеми вивчено на матеріалі друкованих видань, що виходили на території України, яка в зазначений період входила до складу Чехословацької Республіки в статусі автономного адміністративного округу під назвою Підкарпатська Русь. Народна мова місцевого населення тут була запроваджена як державна мова й мова шкільництва та в офіційних чехословацьких документах ідентифікувалася як «галицька малоруська мова». У центрі уваги дослідження – засоби мовної ідентифікації жінки, лексико-семантичні групи фемінативів, способи їх утворення. Такий підхід дає можливість простежити активність фемінізувальних процесів у тогочасному суспільстві та їх відображення в мові. У контексті сучасних тенденцій націоналізації української мови вивчення розвитку фемінативної підсистеми й функціонування фемінативів у цьому сегменті західноукраїнського варіанта української мови, позначеного як питомими мовними елементами, так і присутніми іномовними впливами, бачиться особливо перспективним, оскільки сприятиме усвідомленню «свого» та «чужого» в загальнонаціональному й мовному пошуку українством самоідентичності.

Ключові слова: Підкарпатська Русь, народнорозмовна мова, фемінатив, фемінізувальний формант, періодичні видання.

Постановка проблеми. Зі зміною статусу жінки в сучасному суспільстві процес фемінізації набув глобальних масштабів (фемінізація трудових відносин, військових сил, політики, спорту тощо) і викликав до життя численні нові мовні позначення жінки (неофемінативи), які, проникаючи на шпальти друкованих видань, зміцнюють свої позиції в різних стилях мови. Ставлення до таких новотворів як фактів націоналізації українського мовопростору та нагальної потреби в них неоднозначне. Одні мовознавці вважають, що маскулінізація² не властива українській мовній традиції, а на заваді творенню окремих найменувань на позначення особи жіночого роду стоїть лише неактуа-

льність референтів [13, с. 161–172; 21, с. 135–142; 25, с. 164; 27, с. 219–225], інші застерігають, що бездумне використання фемінативів може призвести до нівелювання поняття літературної норми та сплутування виражальних ресурсів різних стилів і жанрів [1, с. 28–29; 32, с. 169].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінюючи питомість і регулярність творення фемінативів в українській мові, дослідники сьогодні особливо часто звертаються до мовного спадку жителів Галичини та Буковини в контексті актуалізації та ревіталізації жіночого лексикону української мови на тлі її західноукраїнського варіанта першої половини ХХ ст. [2, с. 171–204; 29, с. 44–54;

¹ Zpracování a vydání publikace bylo umožněno díky účelové podpoře na specifický vysokoškolský výzkum udělené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR Univerzitě Palackého v Olomouci (IGA_FF_2020_013).

² Під маскулінізацією розуміють уживання чоловічої родової назви як найменування особи загалом, зокрема й жіночої статі.

33, с. 22–29; 34]. Однак у вивченні його формування, вочевидь, недооцінюваною залишається роль мови автохтонного населення Підкарпатської Русі. Натомість закарпатські русини, що населяли окремих адміністративний округ на території Чехословацької Республіки під назвою Підкарпатська Русь (сьогодні це майже вся Закарпатська область), мали тісні мовні й культурні контакти з іншими сусідніми народами й із Галичиною, а їхня мова на цій території була з 1919 р. запроваджена як державна мова та мова шкільництва.

Отже, досліджуючи те чи те мовне явище на матеріалі західноукраїнських джерел 20-х – 40-х рр. ХХ ст., які в часі охоплюють і добу українізації, і зважаючи на відображення традицій фемінізації в мовній практиці західноукраїнської діаспори, яку, окрім галичан і буковинців, презентують ще й закарпатці-русини, лемки та «східняки-наддніпрянци» [30, с. 64–65], варто враховувати всі складники й сегменти мовного континууму населення Підкарпатської Русі з наявністю в ньому як діалектів мови автохтонного населення, так і запозичень на території тісних контактів з іншими слов'янськими та неслов'янськими народами, адже при тривалому й тісному сусідстві кількох народів проникнення слів і словотвірних моделей з однієї мови в іншу є неunikним [2, с. 197].

Гендерне питання на матеріалі друкованих видань 20–30-х рр. ХХ ст. до сьогодні поставало в наукових працях здебільшого в площині журналістикознавства: Н. Олійник, Л. Кужель, М. Стухляк, С. Кость, В. Перидерій, Р. Голик та ін. Частково описує вживання фемінативів у західноукраїнській пресі Олена Пода, однак обмежується переважно заголовками жіночих часописів, а системного аналізу фемінативної підсистеми не подає [24, с. 87–95].

Постановка завдання. У дослідженні зроблено спробу проаналізувати систему словотвірних засобів та активність функціонування номінативних одиниць на позначення особи жіночої статі в різних семантичних групах на матеріалі періодичних видань, що виходили місцевою народнорозмовною мовою на тій території нинішньої України, яка в зазначений період перебувала в складі Чехословацької Республіки, на тлі гендерної та мовної політики в краї.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи функціонування жіночих особових назв у друкованих виданнях корінного населення Закарпаття в чехословацький період його розвитку, варто брати до уваги складну мовну й політичну ситуацію, в умовах якої ця публіцистика розвивалася.

У «Генеральному статуті Підкарпатської Русі», прийнятому 18.11.1919, місцева народна мова була затверджена в статусі офіційної та мови навчання на Підкарпатській Русі. Але фактично офіційною мовою була чеська, а в окремих сферах – російська. Українська ж до офіційного вжитку не допускалася, а в 1933 та 1936 рр. чеська цензура навіть забороняла вживання самих назв «українець» та «українське» щодо корінних жителів Закарпаття [38, с. 159–160]. У колах інтелігенції не вщухали суперечки навколо мовного питання: одні вважали, що місцевою мовою є народна русинська, інші наполягали на церковнослов'янсько-російській традиції. Органи місцевої влади в цій ситуації звернулися за порадою до Чеської академії наук у Празі, і та відповіла, що русинський діалект, про який ідеться у Статуті, беззаперечно, «малоруський», а тому *«треба літературною мовою тамтешнього громадянства визнати літературну мову малоруську (...), себто галицьку українську»*, але з етимологічним правописом, звичнішим для корінного населення, а російську мову варто вивчати як предмет у середній школі [38, с. 160].

Протистояння між народовцтвом і русофільством із часом лише посилювалися. Галичани почали просувати на Закарпатті справу української літературної мови галицького зразка, спочатку за незначної підтримки простого люду, пізніше – й вагомої частини місцевої інтелігенції. У пресі простежувалися доволі складні процеси: у 1920 р. було засновано товариство «Прогрес», яке розгорнуло жваву культурно-освітню та видавничу діяльність, на противагу йому русофіли в 1923 заснували товариство «Общество им. О. Духновича», яке пропагувало російську мову й культуру та видавало численні часописи російською мовою, чи т. зв. «язичеством». Однак, попри палкі суперечки представників інтелігенції русофільського, українофільського та народницького напрямку, літературної мови в чистому вигляді не існувало, її варіанти різнилися лише питомою часткою наявності в них російських, церковнослов'янських, галицьких, русинських діалектних, угорських, чеських чи інших слів, а в періодичних виданнях поряд друкувалися статті й етимологічним, і фонетичним правописом, і літературною мовою, і місцевою говіркою, залежно від мовних уподобань і компетенції дописувачів [36, с. 70].

Що ж до жіночих періодичних видань, то на Підкарпатській Русі їх просто не було, адже, за свідченнями дослідника жіночого руху на Закарпатті Василя Габора, голос української

жінки на цій території був занадто слабким, що зумовлено 900-річним угорським поневоленням краю, спрямованим на повну денационалізацію [4, с. 199], а перша жіноча організація «Союз руських жінок» створена, за різними свідченнями, у 1920 чи 1923 р., була виключно благодією, не займалася видавничою діяльністю й не мала ані національного, ані політичного обличчя [4, с. 200–201]. І хоча за дуже короткий період на Закарпатті виросло нове національно свідоме покоління молоді, серед якої були й жінки, які долучалися до культурно-освітньої та громадської діяльності, формуючи тим національний і суспільно-політичний характер жіночого руху, попри активну діяльність «Жіночої секції», заснованої Іриною Невицькою при товаристві «Прогресу» в Ужгороді й схвально оцінюваної тогочасною галицькою пресою [4, с. 203–208], згадки про існування жіночого часопису чи іншого жіночого видання нам віднайти не вдалося.

Тож матеріалом дослідження обрано газети, які орієнтувалися головню на народнорозмовну мову: газету «Русинь», де під рубрикою «Из женского свѣта» порушувалося жіноче питання (хоча рубрика й не була постійною), газету «Наука», редактор якої Августин Волошин, засвідчуючи головню ідею визвольних прагнень автохтонів Закарпаття, з 1 січня 1922 р. перейменовує її на «Свободу» [18, с. 45], і тижневик «Недѣля», підтримуваний греко-католицькою церквою, який почав виходити в 1935 р. в результаті поживлення інтересу до місцевої мови в умовах нескінченної «мовної війни» [38, с. 165].

У цих виданнях знаходимо різноманітні тематичні групи фемінативів, зокрема родинні назви жінки, назви за віком, статтю чи фізіологічними ознаками: «**Матѣрь** з 23 дѣтьми. До одного ньюйоркских комисаріятотв зголосилася старенька **жѣнька** Емма Гроссман Воод Грам и просила о выробленя еѣ державноѣ платнѣ [...]. Та **старушика** має тепер 90 внуков, а сколько правнуков того нині сама не е в силѣ подати» [19, с. 3], «У Кафров [...] часом двадцять коров треба заплатити за **панну молоду**» [16, с. 5], «Всѣ **дамы** и панове, котрѣ абсолювовали попередный курс, хвалять собѣ дуже способ науки п. Ревеса [...]» [39, с. 4]. Тут наводимо приклади в межах однієї семантичної групи, оскільки такі номінації часто опиняються в одному тексті й навіть в одному реченні, незважаючи на багатозначність слів у русинській мові, їх не завжди можна розмежувати (напр. **жена** – жінка загалом, **дружина**, **дѣвочка** (у словнику – **дівочка**) – дівчина, донька, дівчинка-підлі-

ток [9]: «**Мы родичѣ, котрѣ мають своѣ дѣчки в Ужгородском дѣвочом интернатѣ знаеме дуже добрѣ, що в том интернатѣ нашѣ дѣвочки дуже мало доброго научаться**» [23, с. 2]. Більше того, іноді в одному дописі знаходимо різні варіанти одного найменування (**женщина** – **жена**, **женщина** – **жѣнька**): «**Носитель авторитету е муж, се доказуе сама исторія, ибо еще никогда не принесло веденіе **женщины** для блага загалу**» [26, с. 4], «**По моему муж е вождом фамиліи, е голова **жены** [...]**» [26, с. 4], «**Опанованя самого себе и познаня своѣ **я** постѣдають **женщины** будучности больше чим тепер**» [7, с. 6], «**Громадянство бере се все назад, що колись постѣдало и творило. И **жѣнька** знова достае активну ролю, котру колись в дуже давнѣх часах постѣдала [...]**» [7, с. 6]. Натрапляємо у народних дописах і на фемінатив **супруга**: «**Прошу того, ктобы знав дачто о моемъ мужѣ Іосифѣ Бориса, най дастъ ми на знатя. **Супруга Іосифа Бориса****» [37, с. 6]. Прикметно, що в останньому прикладі жінка ідентифікується лише як дружина певного чоловіка, свого імені вона не називає. Такий спосіб іменування жінки – без згадки про її власне ім'я, але з указівкою, чиєю дружиною, дочкою, удовою вона є, з більш детальною інформацією про чоловіка, ніж про неї саму, був явищем непоодиноким у тогочасній пресі: «**В середу 17.III. умерла в ужгородской больницы послѣ довгой хвороты **супруга др. Юл. Брацайка, адвоката в Ужгородѣ****» [35, с. 2], «**Вдова **Виктора Адамковичова** вчера упокоилася**» [28, с. 2]. Навіть коли йшлося про видатну громадську діячку Ірину Волошин, її власне ім'я, попри її статус «предсѣдательки» Жіночого Союзу, могло не згадуватися, адже вона була дружиною о. Августина Волошина – греко-католицького священника Мукачівської єпархії, провідника національного руху Підкарпатської Русі: «**Курс еще 24.XI. с.р. отворив торжественно о. Петр Гебей, протосрей и **панѣ А. Волошинова, яко предсѣдателька «Союза Р.Ж.»****» [15, с. 1]. Крім того, як бачимо з попереднього прикладу, у функції фемінізувального форманта виступав давній слов'янський суфікс присвійності **-ова**, який на межі 1920-х – 1930-х років був усунутий з офіційної української мови як такий, що принижує жінку й указує на її присвійність чоловічій статі [31, с. 93], але до сьогодні залишається продуктивним у творенні словацьких і чеських жіночих прізвищ. Продуктивність цього форманта при творенні жіночих прізвищ, андронімів (позначень жінки за родом діяльності, посадою або соціальною функцією

чоловіка) у народнорозмовній мові закарпатських русинів засвідчують й інші приклади з тогочасних газет: «Организація духовних реколекцій єсть заслугою агильной предсдательки жіночого союзу п-ть губеднаторовой Грабаровой. На конци св. литургии преосв. Александер откончив панахиду за упокой души бл. п. **Ирины Волошиновой**, основательки жіночого союзу, котра недавно мала рочницю смерти» [6, с. 2].

Цікавим виявився мовний образ жінки в газеті «Русин» у рубриці «Из женского свѣта», яка хоч і не була постійною, проте висвітлювала життя жінок у різних країнах світу, тим самим створюючи потребу «ословлювати» жінку в межах різних культурних реалій. Тут знаходимо фемінативи на позначення жінки за титулом, посадою та соціальною функцією: «Сего дня отбудутся також и заручанки грецког княгиниъ Ирины из князем Павлом молодшим братом короля Александра. Ирина княгиня е сестрою румунськог престолонаслѣдниця» [14, с. 3], «Предсдателькою конференциъ була княгиня Кантакузина. Делегатки були з Румуніг, Югославіг, Польциг, Грециг та нашог републики. В имени нашог держави говорила по французьки посланница Пуркенова [...]» [12, с. 4], «Одна из их найревнѣйших и найвызнайнѣйших проводничок Галѣде Едѣб Ганум засновала товариство для поднесення значѣня жѣнки [...]» [8, с. 5], «Початок є зроблений приняьем жѣнок до державног службы, яко урядничок почты, телеграфу и проч.» [8, с. 5], за ідеологічними уподобаннями: «Тут почалася праця жінок, котрѣ були приклонничками змѣни житя турецког жѣнки» [8, с. 5], за міжособистісними стосунками: «Славяне також выкупували собѣ подруги и сей звичай утримувався еще и до нынѣ в де-котрых околицях в Югославіг» [16, с. 5], «Она є для мужчины его товаришка, равна умом, правами и обов'язками [...]» [16, с. 5].

У тогочасній пресі увага приділялася навчанню та вихованню дівчат, участі жінок у культурно-освітньому розвитку краю, мовному питанню. Відтак знаходимо фемінативи й на позначення жінки за професією, родом занять, посадою, освітнім статусом, характерною діяльністю тощо: «В четвер прибула до Праги громадка учительок и учениць из Белграду под проводом директорки И. Йованович» [40, с. 2], «Милѣйша ему Ленка Гудак, котра своим злым примѣром лиш на злое выховеу нашия дочки и выховеу з них яничарок нашего народа» [23, с. 2], «Мы родичѣ остро протестуеме проти того, чтобы высшеназванна учи-

телька и на дале учила в дѣвочой школѣ и чтобы и на дале была настоятелькою интерната» [23, с. 2], «Славянство мало, правда, много великих письменницъ в области эпичног творчости, мало так само добрых лиричных поеток, але не мало до сих пор драматичног поетки [...]» [17, с. 4], «Катарина Тамбуровичова проуказала формацію, яку мы отъ аматорки и не чекали» [20, с. 5], «Принимаются абсолвентки горожанских школ або из IV. кл. середних школ, котрѣ до початку школьного року 1937–1938. заповнятъ 15. рок життя. Буде прийнято 40 учениць» [3, с. 2], а також за міжособистісними стосунками: «Конкуренткам из руського языка численя невольню мати достаточну ноту» [3, с. 2], «Малый шибеник вынурюется на нейнеправдоподобнѣйших мѣстах, а пестунка ровнородушно прохожуется за ним и крутитъ носом...» [5, с. 2], за ситуативною діяльністю: «И так для послушачок буде читаня, рахунки, ручнѣ работы, спѣв и музику» [15, с. 1], за церковно-релігійними ознаками: «В послѣдних тижнях много говорилось, в поедних газетах и писалося про дѣвочій интернат, якій мали-бы вести монахинѣ Василіянки» [23, с. 2], за територіальною ознакою: «Милѣйша ему Ленка Гудак, котра є тоже мадярська горожанка, котра наш язык сперед дівочками називае некультурним, служничим [...]» [23, с. 2].

Фемінативи на позначення жінки за професією та родом занять виявлено й в оголошеннях на заміщення вакантних посад: «Въ довжанскомъ округѣ, мармарошског жупы потребно до державныхъ школѣ 2 учителейъ [...] и по одной дозорницѣ захорвнки для дѣтей въ Долгомѣ, Кушици и Керецкомѣ» [22, с. 4], «Симъ выпысуеся конкурсъ на слѣдуюции учительскіи мѣста въ берегаскомъ округѣ. Мѣста съ руськимъ учебнымъ языкомъ: Кивяждѣ 1 учительница, Бѣлка 2 учителя и 2 учительницы, Бридь 1 учительница, Ильница 3 учителя и 2 учительницы [...]» [10, с. 8], «Симъ обявляеся конкурсъ о вакантной должности, экономки (хозяйки) въ державномъ гимн. интернатѣ въ Мукачевѣ» [11, с. 4].

У заувагах про становище жінки в суспільстві, про її роль у родині та веденні домашнього господарства автори дописів послуговуються фемінативами на позначення жінки за її актуальним становищем: «Впрочѣм и в цивилизованих народов можна еще и досѣ надибати по вѣсѣлях у декотрих людей звичаѣ, котрѣ нічим не рожнятъся од звичайного викупу молодог» [16, с. 5], за соціальною функцією, за господарсько-побутовою діяльністю: «Если в хижномъ дѣлѣ е слово, тогды

муж має признати авторитет або жєницина є господарька и фаховец в сих дѣлах» [26, с. 4], «[...] но се, за чим є она, най буде **поддана**, не як **служниця**, но як его **помощниця**, чтобы из еѣ подданности не хибило не достоинство, ни почитаніє (...)

Висновки. Загалом у тогочасних періодичних виданнях Підкарпатської Русі, орієнтованих на народнорозмовну мову, виявлено 53 фемінативи. Найчисельнішу семантичну групу творять назви жінки **за статтю, віком, фізіологічними ознаками й родинними відносинами** (13 назв): *жєна, жѣнка, жєницина, дѣвчина, дѣвочка, дама, старушка, панна, вдова, супруга, матір, сестра, дочка*. На другому місці виявилася група фемінативів **за професією та родом занятъ** (10 назв): *дозорниця, учителька, учительниця, учениця, доглядачка, економка, хозяйка, поетка, письменниця, аматорка*. На третьому – назви **за посадою або соціальною функцією** (8 назв): *урядничка, настоятелька, директорка, предсѣдателька, делегатка, посланниця, проводничка, поддана*. Менш чисельні семантичні групи творять жіночі особові назви **за господарсько-побутовою і ситуативною діяльністю** (5 назв): *господарька, служниця, помощниця, помочниця, послушачка* та **за міжособистісними стосунками** (5 назв): *партнерка, подруга, конкурентка, товаришка, пестунка*. Виявлено кілька номінантів на позначення жінки **за церковно-релігійними ознаками**: *монахиня, монахія, Василіянка*, **за актуальним становищем або освітнім статусом**: *кандидатка, абсолвентка, молода*, **за належністю до організації чи ідеологічними уподобаннями**: *членка, приклонничка*, **за територіальною ознакою**: *горожанка*, **за характером чи характерною діяльністю**: *яничарка*.

Більшість виявлених фемінативів утворена суфіксальним способом із використанням спеціального фемінізувального форманта, що додавався найчастіше до чоловічого родоособового найменування. Найвищою продуктивністю відзначається формант **-ка (-ичка)** (27 одиниць): *кандидатка, конкурентка, директорка, делегатка, поетка, членка, економка, горожанка, проводничка, урядничка* тощо. На другому місці маємо формант **-иця** (7 одиниць), **-ица** (1 номінант): *посланниця, письменниця, учениця, престолонаслідниця, учительниця*. Рідше знаходимо фемінативи з формантом **-иня** (2 одиниці), **-іня** (1 номінант): *княгиня, монахиня, монахія*. Активно використовується суфікс **-ова** для творення жіночих прізвищ від чоловічих: *Волошинова, Грабарова*, рідше – для творення андронімів: *губеднаторова*. Родинні назви жінки, назви за віком, статтю чи фізіологічними ознаками часто утворені **гетеронімним способом**: *жєна, жѣнка, дѣвчина, дама, панна, матър, сестра*, рідше – за допомогою форманта **-а**: *вдова, супруга*. Маємо й нечисленні факти **морфолого-синтаксичної деривації** – субстантивації прикметників *молода, поддана*.

Висновки і пропозиції. Вивчення процесів фемінізації українського жіночого лексикону на матеріалі преси Підкарпатської Русі 20–30 х рр. ХХ ст. дасть змогу, з одного боку, простежити активність і специфіку фемінізованих позначень жінки у співвідношенні з чоловічими родоособовими назвами в народнорозмовному та літературному варіантах буття мови закарпатських русинів і виявити можливий вплив їх фемінічного лексикону на формування західноукраїнського варіанта української літературної мови, з іншого – простежити іншомовні, зокрема й словацькі, впливи на фемінікон автохтонного населення Підкарпатської Русі.

Список літератури:

1. Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові І. *Мовознавство*. 2013. № 6. С. 28–29.
2. Архангельська А. М. Неофемінізація новітньої доби як чинник розбудови української мови: у пошуках втраченого? *ХХ–ХХІ століття: жанрово-стильові й лінгвістичні метафорфози в українській мові та літературі*: монографія. Оломоуць, 2016. С. 171–204.
3. Греко-кат. женска Учит. Семинарія в Ужгородѣ. *Недѣля*. 1937. Ч. 17. С. 2.
4. Габор В. Жіночий рух у Карпатській Україні: національні, соціально-політичні та культурно-освітні аспекти (За матеріалами жіночої преси Галичини). *Збірник праць науково-дослідного інституту пресознавства*. 2017. Вип. 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2017_7_13 (дата звернення: 10. 04. 2020).
5. Дѣти. *Недѣля*. 1937. Ч. 6. С. 2.
6. Духовнѣ реколлекції Жѣночого Союза в Ужгородѣ. *Недѣля*. 1937. Ч. 18–19. С. 2.
7. Жѣнка в будучинѣ: Из женского свѣта. *Русинь*. 1923. Ч. 244. С. 6.
8. Жѣночий рух в Туреччинѣ: Из женского свѣта. *Русинь*. 1923. Ч. 223. С. 5.
9. Керча І. Словник русинсько-русський : в 2 т. Ужгород, 2007. Т. 1.
10. Конкурсь. *Наука*. 1920. Ч. 13. С. 8.

11. Конкурсь. Наука. 1920. Ч. 30. С. 4.
12. Конференція ж'нок Малої Атланти: Из женского світа. *Русинь*. 1923. Ч. 212. С. 4.
13. Космеда Т. Фемінізація сучасної української мови: актуалізація лексико-граматичного класу слів – назв осіб жіночої статі. Дещо про проблему їхнього лексикографування. *Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика*. Харків – Дрогобич, 2014. С. 161–172.
14. Крестини югославського престолонаслідника. *Русинь*. 1923. Ч. 178. С. 3.
15. Культурна и соціальна праця «Союза Руських Женщин» в Ужгороді. *Русинь*. 1923. Ч. 232. С. 1.
16. Купно ж'нок: Из женского світа. *Русинь*. 1923. Ч. 218. С. 5.
17. Леся Українка: Литература и наука. *Русинь*. 1923. Ч. 132. С. 4.
18. Лобода С. Преса Закарпаття як складова педагогічної періодичної преси України 1900–1930-х рр. ХХ ст. *Історико-педагогічний альманах*. 2007. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ipa_2007_1_6 (дата звернення: 10.04.2020).
19. Мат'єр з 23 д'їтьми. *Русинь*. 1923. Ч. 115. С. 3.
20. Наталка Полтавка: Що чувати дома? *Наука*. 1920. Ч. 26. С. 5.
21. Нелюба А. Гендерна лінгвістика» і малопродуктивні словотворчі засоби. *Лінгвістика*. 2011. № 1. С. 135–142.
22. Объявление. Число: 1326. Ужгородь, 14.ІІ.1920. *Наука*. 1920. Ч. 9. С. 4.
23. О дівочій інтернат: Что чувати дома. *Русинь*. 1923. Ч. 125. С. 2.
24. Пода О. Фемінітиви і маскулінітиви як гендерні маркери журнальних заголовків у контексті гендерної політики західноукраїнських часописів для жінок. *Держава і регіони*. 2008. № 3. С. 87–95.
25. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради. Київ, 1999. 238 с.
26. Попович Д. Кто буде вести...?: Из женского світа. *Русинь*. 1923. Ч. 113. С. 4.
27. Пузиренко Я. Маскулінізація как фактор впливання на агентивно-професіональну номінацію жінок. *Kalba, diskursas, kltūra: problemos ir sprendimai*. Каунас, 2008. С. 219–225.
28. Смерть. *Русинь*. 1923. Ч. 169. С. 2.
29. Тараненко О. О. Загальнокультурні впливи Галичини в сьгоднішньому мовному житті України. *Мовознавство*. 2015. № 2. С. 44–54.
30. Тараненко О. О. Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*. 2013. № 2–3. С. 64–65.
31. Тараненко О. О. Суперечності між національним і соціальним у розвитку літературної мови. *Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві*. Київ, 2012. С. 92–118.
32. Тараненко О. О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 159–189.
33. Ткач Л. О. Вплив польської мови на українську літературну мову Буковини кінця ХІХ – початку ХХ ст. (зовнішні чинники). *Мовознавство*. 2000. № 6. С. 22–29.
34. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. : матеріали до словника. Чернівці, 2000. 408 с.
35. Упокоилася. *Недѣля*. 1937. Ч. 11. С. 2.
36. Чаварга А. Екстралінгвальні чинники розвитку української літературної мови на теренах історичного Закарпаття у 20–40-х р.р. ХХ ст. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Ужгород, 2017. Вип. 22. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/21999> (дата звернення: 05.05.2020).
37. Что чувати дома? *Наука*. 1920. Ч. 10. С. 6.
38. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус. Чернівці, 1998, 207 с.
39. Школа танц'їв: Опов'стки. *Русинь*. 1923. Ч. 136. С. 4.
40. Югославянскѣ учительки и ученицѣ в Празѣ. *Русинь*. 1923. Ч. 178. С. 2–3.

Machek V. P. FEMINITIVES IN THE VERNACULAR TRANSCARPATHIAN RUTHENIANS' LANGUAGE OF THE 20–30S XXTH CENTURY (ON THE BASIS OF PERIODICALS)

The study of language processes in some historical regions of modern Ukraine, which were in 20–30 years XX century a part of various state formations, will recreate a Western Ukrainian version of the Ukrainian literary language holistic picture formation, taking into account the Slavic and non-Slavic languages in their close contacts interaction, as well as all segments of this linguistic continuum. The article is devoted to the feminization problem in the Transcarpathian Ruthenians language of the 20–30s of the XX century. The feminization processes study in the inhabitants of historical Transcarpathia language was carried out taking into account both extralinguistic factors and the language situation in the region, which allowed to give a more complete reproduction of the femininitives place in the Western Ukrainian version of Ukrainian literary

language and its national standard formation. The feminine subsystem formation and functioning was studied on the basis of printed publications published in Ukraine, which during this period was part of the Czechoslovak Republic in the status of an autonomous administrative district called Subcarpathian Ruthenia. The vernacular of the local population was introduced here as the state language and the language of schooling, and in official Czechoslovak documents it was identified as "Galician Malorussian". The study focuses on the means of linguistic identification of women, lexical and semantic groups of femininitives, ways of their formation. This approach makes it possible to trace the activity of feminizing processes in contemporary society and their reflection in language. In the context of current trends in the Ukrainian language nationalization, the feminine subsystem and the functioning of feminitives in this segment of the Western Ukrainian version of the Ukrainian language development study, marked by both specific linguistic elements and existing foreign influences, seems particularly promising, as it will promote the awareness of "one's own" and "foreign" in the national and linguistic search of Ukrainian self-identity.

Key words: Carpathian Ruthenia, vernacular, feminitive, feminizing formant, periodicals.